

Синиша П. ЈЕЛУШИЋ*
Институт за језик и књижевност, ЦАНУ
Подгорица

Оригинални научни рад
Примљен: 3. 2. 2025.
Прихваћен: 27. 2. 2025.

АРХИМАНДРИТ ДИОНИСИЈЕ МИКОВИЋ КАО УРЕДНИК *СРПСКОГ МАГАЗИНА* (1896, 1897) И КАЛЕНДАРА *БОКА* (1909–1914)

Архимандрит Дионисије Миковић (Челобрдо, Паштровићи, 1861 – манастир Дуљево, 1942), представља једног од најзначајнијих светилника културне прошлости Боке которске, али, с правом можемо утврдити, и српске културе Приморја и њеног важног сегмента: православне хришћанске историје Боке и Паштровића. Издавају се архимандритови атрибути аутентичног медитеранског полихистора, с обзиром да интердисциплинарни обим његовог рада укључује богословље, књижевност (: пјесништво, приповијетку, путопис, књижевну критику, биографију), потом, архивистику, историју, етнографију, географију итд. Био је дугогодишњи игуман манастира Прасквица (код Светог Стефана) и Светог Ђорђа у Бањи код Рисна. У саопштењу се тумаче начела његовог рада на уређивању часописа *Српски магазин* (1896, 1897) и календара *Бока* (1909 – 1914). Уз то, нагласак се ставља на "пјесничку" богословску полемику са Алексом Шантићем везану за проблем значења једне његове пјесме.

Кључне ријечи: Архимандрит Дионисије Миковић, Паштровићи и Бока, уредник, часописи, *Српски магазин*, *Бока*, функција, српска култура, полемика, Алекса Шантић.

1. Нема никакве сумње да архимандрит Дионисије Миковић (сл. 1) представља једно од најзначајнијих имена православне хришћанске историје Боке и Паштровића. Његов животни пут нераздјелно је повезан са остварењем идеје националног ослобођења и уједињења српског народа и очувања његове православне вјере. У арх. Дионисију Миковићу испољене су све најбоље особине правог родољуба, православног калуђера, који је за собом оставио многа добра дјела, а на књижевном и научно-публицистичком плану и значајне радове из прошлости Боке Которске и Паштровића. Може се назвати полихистором јер интердисциплинарни обим његовог рада укључује: богословље, књижевност (: пјесништво, приповијетку, путопис, критику),

---

* sinisaj@ucg.ac.me; <https://orcid.org/0009-0006-4892-2639>

етнографију, биографију, историографију, географију итд.¹ Нарочити траг је оставио у уређивачким и издавачким радом: по узору на тада већ преко двије деценије угашени књижевни часопис – *Српско-далматински магазин*, године 1896. и 1897. уређује *Српски магазин: годишњи часопис за поуку, забаву и књижевност*, а потом и илустровани календар *Бока* од 1909. до 1914. године (Ивошевић 1968: 70–75).

1.1. Уређивачки рад архимандрита Дионисија Миковића с правом се може повезати са значењем термина *култура памћења* у оном смислу који му придаје Јан Асман (Asman 2011). Најприје стога што значење поменутог термина повезујемо са уредниковом намјером да има „особити обзир на српске народне обичаје и повјесничке успомене” (Миковић 1895: 508), чиме се без сумње, слиједећи Асмана, указује на (1) „сећање или однос према прошлости”, (2) „идентитет (или: политичку имагинацију) и (3) „културни континуитет (или: настајање традиције)” (Asman 2011: 12).

Прецизније казано, уколико се Асманова промишљања примијене на уређивачки подухват архимандрита Дионисија, производи да је, примјера ради, његово нарочито бављење фолклорном историјом, етнографијом или историјом нужно подразумијевало (1) „сећање или однос према прошлости”, јер ће за „сложну далматинску Србадију без разлике вјере и звања ... у далекој будућности бити свијетла и поштована успомена и потсјећати Српство на искрено дужно поштовање према свима и свакоме, чије име свијетли на његовим страницама” (Миковић 1895: 508). Нема сумње да је брига о српској националној култури, која се садржајем периодичних издања Магазина (1896–1897) и потом Боке (1909–1914), има учвршћивати (: Asman „(2) идентитет”) за Миковића превасходна. По себи се разумије да је појам идентитета повезан са његовим трајањем, развојем и стога се има његовати представљањем видова „(3) културног континуитета”, који циљу трајања највећма служи.² У дијахронској равни приступа овом односу, културно памћење се јавља у двојској перспективи: најприје из Дионисијевог угла, прошло представља културну парадигму која се чува и обнавља и према чијем се узору има творити садашње; потом, из савременог угла које ово „садашње” перципира као афирмативну присутност прошлог, чиме се остварују два основна творбена чиниоца у којима је култура памћења садржана.

1.2. Представљање руководећих уредничких циљева Дионисија Миковића, упућују на везу са аналогним ставовима његовог старијег и без сумње познатијег паштровског савременика, Стефана Митрова Љубише. Наиме, у Љубишином поетичком самоодређењу налази се круцијална идеја која

¹ Миковић је свој први рад објавио у дубровачком листу *Словинац* 1883. год (уп. Ивошевић 1968: 48). Писао је и за разне листове оног доба – *Боку*, *Јавор*, *Глас истине*, *Глас Црногорца*, *Српски лист*, *Лучу*, *Просвјету*, *Босанско-херцеговачки источник*, *Дубровник* и многе друге, као и за *Босанску вилу*. Укупна библиографија његових радова броји више стотина већих и мањих прилога из области црквене историје, догматике, књижевности, историје и етнологије (Лукетић, 2019: 219).

² *Култура памћења*, термин истоимене студије Јана Асмана, односи се и на област ритуала, јер ова област „пада у област културног памћења пошто представља приповедачке и предочавајуће облике културног смисла” (Asman 2011: 17).

је, строго узев, попут Дионисијеве, управо у функцији чувања културног памћења. У том смислу се разумије значење Љубишиних реченица које налазимо у његовом аутобиографском спису, а које би јамачно могле бити, без остатка, примјењене на програмску поруку о. Дионисија Миковића. Љубиша пише:

„Моја је намјера била да овом радњом очувам неколико знаменитијих догађаја своје отаџбине, а узгред да опишем начин живљења, мишљења, разговора, напокон врлине и мане и пороке својих земљака, пак све то да предам потомству онако како сам чуо и упамтио од старијих људи, јер видим да се сваки дан те ствари преображавају и гину све што је напреднији дотицај и пооплавица туђинства” (Љубиша 1975: 20).

Није тешко запазити да је смисао Љубишиног списатељског дјеловања, без остатка, доследно остварен у потоњем Дионисијевом уредничком прегнућу. Истина, нешто другачијем виду, али са истовјетним захтјевом да се бригом о културној и/или духовној баштини српског народа очува или увећава осјећање његовог националног суштства, које се највећма повезује са традицијом, у прошлости утемељеној. Отуда, народна традиција у свим њеним релевантним облицима попут језика, обичаја, вјере итд. према њиховој визури, постаје онај неопходан услов да онај, у прошлом успостављени темељ, у савремености буде сачуван и надаље развијан.

1.3. Судајући по једном необично занимљивом примјеру, на који ћу потанко указати у завршном дијелу саопштења (а ријеч је о архимандритовом критичком односу према стиховима једне Шантићеве пјесме), Дионисије је као архимандрит јамачно имао у виду и опасност од њему савремених секуларних појава у којима духовне вриједности (код Дионисија свагда као дио традиције народне културе), губе на значају или најчешће бивају заборављене. У таквим, опомињућим симптомима, учовао је заборав најприје духовних (: сакралних) светилника српске прошлости, поимајући заборав као посебну опасност, којој су часописи које је уређивао требало бити непремостива препрека. Зато је у уводнику за новопокренути *Српски магазин*, ову своју намјеру истицао сажетим словом да:

Лијепо број сложне далматинске Србадије без разлике вјере и звања, дошао је на мисао да, у име Божије, покрене: „Српски Магазин” и кад је вила заплакала за славним Србином Божидаром Петрановићем, његово чедо, омиљени „Српско-Далматински Магазин, прихватише и брижљиво његоваше два заслужна српска родољуба и књижевника: г. Ђорђе Николајевић и Герасим Петрановић. Не може се опоречи, да је „Српско – Далматински Магазин” био за нашу просвјету право благо; да ће за њу и у далекој будућности бити свијетла и поштована успомена и потсјећати Српство на искрено дужно поштовање према свима и свакоме, чије име свијетли на његовим страницама. Њега ће ево, ако и касно, — али часно, да замијени „Српски Магазин”, и који се покреће изједнако племените родољубне тежње. „Српски Магазин” биће сваког Србина по свему и свачему, и његово ће бити Брат је мио које вјере био и Ни по бабу ни по стричевима Но по правди Бога истиннога. „Српски Магазин/ штампаше се ћирилицом и латиницом — како му који сарадник приволи. Њему су обећали многи своју моралну помоћ, а неки свђ и послали, и то су признати српски књижевници, те ће он бити украшен честитим именима бољих српских сила на перу; а жеља му је још да потстакне, да охрабри почетнике, и да их Српству више прибави. (Миковић 1895: 508. сл. 2)

2. Према подацима који се налазе у до сада најпотпунијој биографији архимандрита Дионисија Миковића, сачињеној из пера професора Васа Ивошевића (Ивошевић 1968: 27–49), Димитрије (потоњи Дионисије) Ђуров Миковић рођен је у угледној паштровској породици, 12. октобра 1861. на Челобрду, селу изнад Светог Стефана, насељеном у прошлости братством Миковић, које традиционално припада племену Давидовић. Подаци до којих је дошао Ивошевић, указују на неколико подстицајних, психолошких моме-ната, који су могли утицати на потоње животно опредељење главног про-тагонисте овог саопштења. Тако на примјер, сазнајемо да се Димитрије у трећој години разболио од парализе лијеве ноге, и да је стога неко вријеме провео у постељи непокретан. У манастиру Прасквица, који ће постати цен-трално мјесто његовог каснијег животног пута, доживио је да буде чудес-но исцјељен. О том, за њега преломном догађају, Дионисије пише у својим „Цртицама”: „Ја се тада послѣ по годишњег боловања могнем сам кући на ногама повратити. Тај приказ испунио је дивљењем и манастирско братство и све присутне. И ја га не могу никада заборавити” (Ивошевић 1968: 28, Ме-дин 2019: 431). Млади Миковић се у Прасквици „учио књизи”, стичући прва свјетовна и знања о вјери од учених паштровских духовника, попут архиман-дрита Инокентија Павловића, тада настојатеља манастирског, те два јеромо-наха, Филимона Франићевића и Михаила Ранковића, који му је био учитељ и у школи при режевићком манастиру, гдје је дошао 1874. године. У манастиру је боравио и као искушеник, а потом га је 18. фебруара 1879. ту замонашио настојатељ архимандрит Василије Перезић, када му је и додијељено име Ди-онисије. Исте године рукоположен је у Котору за јерођакона, па у манасти-ру Прасквица за презвитера (Ивошевић 1968: 27–32; преузетих из до сада Медин 2019: 432). По сопственој жељи отишао је у манастир Бању (Бока которска), гдје је радио на васпитању и образовању младих калуђера. Због његових заслуга, епископ Герасим (Петрановић) га је произвео за игумана, 6. децембра 1891. године у катедралној цркви Св. Николе у Котору. Највећи дио живота боравио је у манастиру Бањи, гдје се посветио животном позиву – да служи Богу, али и преданом јавном, културном и научном раду. Вријеме у којем стасавало било је обиљежено тежњама јужнословенских народа за конач-ним ослобођењем од Аустроугарске и Османске монархије. Одгајан у складу с таквим свјетоназорима, о. Дионисије Миковић израста у великог родољуба наклоњеног слободарским традицијама народа којем је припадао, а којег је својим дјеловањем свесрдно потпомагао. Због таквог, субверзивног дјело-вања, од стране власти је био прогоњан. Како нас обавјештава његов био-граф (Ивошевић 1968: 42, Медин 2019: 433), стари калуђер је тешка срца, али „срдечно испраћен од народа”, 4. марта 1941. год. напустио манастир Бању, који тада постаје женски манастир због потребе да се монахиње оспособе за „самарићанску службу” у новоотвореној болници у Рисну, коју је раније подигао Ришњанин Васо Ђуковић (1858–1933), знаменити добротвор и фи-лантроп. По сопственој молби, коју је упутио тадашњем митрополиту црно-горско-приморском Јоаникију (Липовцу), премјештен је у манастир Дуљево, у родним Паштровићима. Тамо је, ослабљеног тијела и душе, у оскудици и с

нескривеним жалом за Бањом, дочекао Други свјетски рат. Током италијанске окупације и устанка, иако прилично онемоћао, бринуо је за свој народ што је више могао, исказујући родољубива осјећања и гајећи наду у боље дане (Куљача 1990: 90–93). Послије неколико мјесеци, 1. јуна исте године, „сасвим је клонуо и при чистој свијести” (Ивошевић 1968: 44) преминуо управо у манастиру Дуљево, недалеко од свог завичаја Челобрда.

3. Крајем 1896. г. појавила се прва свеска Дионисијевог *Српског магазина*, књижевног годишњака са опширним списком претплатника (сл. 3, сл. 3а). Дионисијев годишњак читају академици и земљорадници, а претплату скупљају дипломате и средњошколци. Међу претплатницима се спомињу Никола Пашић, Милан Ђ. Милићевић, др Милан Јовановић, Стеван Сремац, др Сима Тројановић, сликар Стева Тодоровић, патријарх Лукијан Богдановић, митрополити Серафим Перовић и Сава Косановић, архимандрити Сава Телечки и Митрофан Шевић, ректор Карловачке богословије прота Јован Вучковић, професор казанског универзитета Александар Александров, Светозар Ћоровић, Матица српска у Новом Саду и управе многих манастира. Претплату скупљају у Београду Андрија Гавриловић, у Приштини Бранислав Нушић, а у Сремским Карловцима богослов Владислав Боберић, каснији Дионисијев надлежни епископ од 1912. до 1918. г. И заиста: „Људе разног друштвеног положаја као да је окупљао око једне идеје велики покушај једног самопрегорног човјека са slabим могућностима” (Ивошевић 1968: 72). Имајући у виду садржај првог броја, Дионисијев *Српски магазин* имао је следеће рубрике: *Религиозни и родољубиви чланци*, с. 6–30, *Српске пјесме*, с. 31–56, *Песма нестиховна*, с. 57–80, *Историјски дио*, с. 81–118, *Разни списи – Етнографски чланци*, с. 119–147, *Животописи*, с. 148–159, *Путописи*, с. 160–178, *Архивска грађа – Стара писма*, с. 179–183, *Српске народне пјесме*, с. 184–202, *Српске народне приповјетке*, с. 202–209, *Књижевни прикази и оцјене*, с. 210–233, *Привреда*, с. 234–243, *Списак претплатника*, с. 244–254. Нема сигурних података колики је био тираж. Према броју претплатника и њиховим поруџбинама изгледа да се штампао у 1000 примјерака. Формат часописа је 21x14 см. Уредниковом позиву одазвали су се многи угледни писци. У првој свесци сарађују: београдски митрополит Михаило, пјесници Воја Рашић, Васа Крстић, Риста Одавић, Стеван Бешевић и Драгутин Илић, врднички игуман Сергије Попић, професор Цетињске богословије Лазар Перовић, публициста Вид Вулетић-Вукасовић, јеромонах Петар Иванчевић из манастира Гомионице, протођакон Филип Радичевић и други. Пробуђено је интересовање за нови часопис, чији издавач и уредник има тако широке ниционалне концепције,³ донијело је обилну претплату и омогућило се ода-

³ Архимандрит Дионисије је, као православни духовник, био врло отворен према сарадницима католичке вјере, па су у календарима Бока сарађивали и неки од познатих културних прегалаца међу католичким свештеницима и Србима католицима. Тако на примјер, ”Поред осталих сарадника јављају се римокатолички свештеник дон Иван Рајић из Херцеговине и хоџа Мурат Карађузовић из Бара” (Ивошевић 1968: 73). Уосталом, овај програмски став формулисан је на корицама Дионисијевих часописа, са доминантном поруком: ”Брат је мио, које вјере био, П.П.Н”. Уз то, В. Ивошевић наводи да: ”На корицама обије свеске, као и на насловној страни с налицја, налазе се стихови ”Се что добро или что красно но еже жити братији вкупе”. Св.

шиљање не само у балканске земље него и у далеке колоније наших иселјеника (Ивошевић 1968: 71). Часопис је излазио 1896. и 1897. године, а престао је излазити не само због материјалних неприлика, него и због цензуре аустријских власти.

4. Доследан својим политичким и литерарним убјеђењима, која су га сврставала у најогорченије противнике Аустрије, Дионисије Миковић након десет година покреће *Боку*, велики илустровани календар, који редовно излази једном годишње од 1909. до 1914. године (сл. 4, Лукетић а 2019: 219). *Календар* се штампао у Котору и доносио је фотографије познатих личности из наше историје, слике мјеста, и друго. У шест годишта календара објављено је више од 120 илустрација. Из објављене библиографије Боке види се да је у *Календару* доста пажње посвећено поезији и да је, поред писаца Бокеља, сарадник Боке био и Алекса Шантић. Приповиједачка проза садржи прилоге Сима Матавуља, Ива Ћипика, Светозара Ћоровића, Марка Цара и других писаца, што говори да је уредник успио окупити око календара знатан број у оно вријеме познатих књижевника. Народно стваралаштво је заступљено кроз више прилога: народних пјесама, анегдота и клетви. Вриједност календара *Бока* је и у томе што је поред научних студија, расправа и чланака, објављивала и стара документа из прошлости овога краја. Према суду М. Лукетића, у чијој се студији налазе драгоцени подаци, *Бока* је својеврстан наставак *Српског магазина*, али са знатно обогаћеном концепцијом уређивања и бројем и угледом сарадника, тако да она прелази оквире публикације типа календара. Заједно са *Српским магазином* може се сматрати и првом бокељском часописном годишњом периодиком. Између два рата, како је забиљежио В. Ивошевић, „неуморни Дионисије Миковић уредио је још један календар *Бока*, који је 1921. године издала у Херцег Новом књижара Јова Секуловића” (Лукетић 2019: 361). И заиста се за о. Дионисија с правом може казати: ”Ништа да није урадио и написао међу Бокељима него што је издавао и уређивао часопис и календар са онаквим садржајем, у онако тешко вријеме, стекао је захвално признање науке и угледно мјесто националног радника – мученика, како су га, приликом једне посјете, назвали професори Зајечарске гимназије” (Ивошевић 1968: 79).

5. Дионисијев хришћански ангажман посебно је јасно да уочити у једној, заиста неуобичајеној „пјесничкој полемици”: његовом поетском коментару, у ствари, радикалном оспоравању значења пјесме Алексе Шантића *У албум*. Дионисијев полемички одговор на Шантићеве стихове носи за пјесничку творевину неуобичајен наслов: *Алекси Шантићу – Поводом пјесме „У албум” у овогодишњем „Бранковом колу”, број 23 и 24 (1908)*. Пјесму је објавио у календару *Бока* за 1909, 40.

Најприје наводим стихове Шантићеве пјесме који су побудили архимандритов гнијев и подстакли га на стиховано опонирање:

пророк-цар Давид. „Брат је добро од свих одвојено; слога братска крјепост је и снага, а неслога оружје сломљено.” Никола I. (вид. сл. 3). Портрет (икона) Петра I Петровића Његоша, митрополита и господара Црне Горе и фотографија поморског капетана Андра Ј. Ђурковића, налазе се у тексту свеске за 1897. г. на страницама 54. и 66” (V. Ivošević 1980: 223–242)

„Не варај себе ни разум свој, / Живот је само на земљи тој. // Послије њега ниједан глас / Из праха неће подићи нас. // У гробу негда, ја добро знам, / Трунуће с нама и Отац сам. // Овдје је само пакò и рај; / Овдје је извор, овдје је крај. //”

Алекса Шантић, *У албум*

Одмах ваља рећи да нема сумње да значење ових Шантићевих, рекао бих, недовољно познатих стихова, представљају један од најдубљих продора у нихилистичко поимање бивствовања, до кога српско пјесништво доспијева. У првом плану значења наводи се појам Ничега (: Ништа/Nihil), као доминанта којој је биће подрђено, у којој идеја трансценденције (: Бога) и њене сржне компоненте: *sub specie aeternitatis*, бива сасвим уклоњена. Отуда, Шантић овдје укида бинарност простора и времена у односу на метафизичку могућност (овдје – тамо, доље – горе, земља – небо) пјесничким језиком одлучно указујући на пропадљивост свега постојећег и на коначност која у смрти врхуни. И само божанско биће не може бити изузето из овог неминовног усуда егзистенције. Стога, казује пјесник стихом, за религиозно мишљење неприхватљиву поруку, да *Трунуће с нама и Отац сам*.

5.1. На ове Шантићеве стихове горе поменутог наслова (Алекси Шантићу), Дионисије је одговорио очекивано – са превасходном потребом оспоравања суштинског, нихилистичког значења које им Шантић придаје. Сама непосредна чињеница да се Дионисије определио за поетски (: епископски десетерац), а не за књижевни теолошки дискурс, може садржати и далекосежније значење. Очигледно је паштровски архимандрит најприје имао намјеру да задржи истовјетну жанровску равн дијалога: он остаје у оквирима пјесничког исказа, с обзиром на Шантића, али сада са радикално супротним семантичким предзнаком. Уз то, неће бити наодмет претпоставити да је Дионисије могао имати у виду и сопствено увјерење у епистемолошки примат пјесништва у коме се истинито значење убједљивије да представити. Уз то, ваља с добрим разлозима претпоставити да је Дионисије био увјерен да у пјесничком исказу значење које је истинито, представља и праву вриједност творевине. Другим ријечима, зарад пјесничке вриједности најприје је неопходно да се *postigne istinito* значење, па тек онда да буде обликовано специфичном поетском формом. Нема сумње да за Дионисија, по себи се разумије, у Шантићевом случају, одступање од теолошке истинитости разоткрива бар двије његове слабости: прву, личносну (: пјесникову), јер он у заблуди одсуства вјере пребива, другу, саме пјесничке творевине чија је вриједност нихилистичком семантиком *a priori* постулирана. Јамачно, за архимандрита, књижевно дјело са поруком која оспорава божанско бивство већ по себи не може имати вриједности. Тиме се разумијева неупитна аподиктичност Дионисијевог првог стиха: *Има Бога – Бесмртна је душа!* Истини за вољу, архимандрит у даљим стиховима показује своје несумњиво познавање суштине хришћанске идеје када, на примјер, последице првог, одлучно интонираног стиха износи образложење којим брани његову оправданост. Није тешко запазити да се главни аргумент архимандритовог образложења наводи у истини Христовог васкрсења, коме он придаје у цијелој ствари, круцијално важење: јер све пропадљиво, попут тијела, „ишчезава / Усред будног Ускрса

Христова”: „А кад’, брате, не би тако било / Не би Лазар царство изгубио; / И вјековне јаде искушења / Сретно, славно Србин пребродио: / Преко страш-
ног крвног океана / Преко мрачних ноћи и дана”... /” Јасно је да Дионисије
овдје, насупрот Шантићу, свеколико бивствовање проматра из угла *sub specie
aeternitatis*, које се овдје дефинише значењем чина Христовог Васкрсења.
Јер:

„Кад Ускрса светог не би било? / Од цвијећа и сваке травице / И од сваке најмање
мрвице. / – Створ би Божји по Божјему лику / Небу, земљи, сваком на видику; / Рођењу би
жалопојку вио!...”

Мисао коју несумњиво доследно архимандрит развија, темељи се на
поруци апостола Павла: „А ако Христос није устао, онда је празна пропо-
вијед па празна и вјера ваша” (1. Коринћанима 15. 14.), према којој смисао
бивствовања почива на вјери. Њен губитак или одсуство, како упућују Шан-
тићеве стихови, учинио би да велики мученици српске историје, прије свих
„Српског цара Лаза господара / Вјенац дивни Божијих светитеља / а од нашег
рода и племена” утоне у Ништа, другим ријечима, да оно што је у архиман-
дритовој аксиолошкој лествици највише, постане равно било којој другој
пропадљивој твари лишеној смисла и есхатолошког значења.

6. Дионисијево оспоравање пјесничке творевине Алексе Шантића
упућује на неколике закључке до којих доспијевамо имајући у виду Аристо-
телово круцијално разликовање природе пјесничког и непјесничког стиха.
За разлику од Шантићеве пјесничке структуре, која остварује аутономно, од
семантике независно естетско значење, Дионисијево је одлучно усмјерено на
референцијалност, богословско оспоравање са десетерачком конструкцијом,
која не остварује оно превасходно важно када је о стиховима ријеч – естет-
ски квалитет. Овдје је важно обратити пажњу на Аристотелову опомену да
„убичајило (се) чак назвати тако (: пјесничким) и оне који излажу у сти-
ховима какво лијечничко или природознанствено дјело, а ипак нема ништа
заједничко у Хомера и Емпедокла осим стиха (Aristotel 2005: 1447 b8). У
потреби да његова порука буде што експлицитније саопштена, Дионисијев
пјеснички поступак најчешће остаје у равни пуког захтјева поруке, при чему
се показује да, кад је о поетској вриједности ријеч, између Шантића и Дио-
нисија „нема ничег заједничког, осим стиха”, а и то у врло условном смислу.
Јер нема сумње да Дионисије о специфичним законитостима поетској језика
или о његовој естетској димензији није превише размишљао, с обзиром да се
јасно да разабрати механичка конструкција његовог стиха.

7. Али нас неупитност суда да су за Дионисија, специфични предикати
књижевних исказа свакако били мање важни од утицаја основне хришћан-
ске поруке која је читалаштву требало да буде пренесена, доводи до закључ-
ка који се у ствари може односити на цјелину његовог животног прегнућа.
Очигледно је, наиме, да је за њега поетска димензија, попут сваког другог
облика поруке која се има саопштити, морала у највећој мјери посједовати
експлицитну пропедеутичку функцију. Отуда је од естетске категорије по-
етски лијепог било неупоредиво важније свагда саопштити слово којим се

чува, преноси или обједињује српски културни национ; а њега не може бити без свједочење хришћанске православне вјере као темеља на којему национална култура почива. Уз извјесно уопштавање, могло би се рећи да је у овоме ставу садржано руководеће начело коме је својим жртвеном животним дјелањем, архимандрит Дионисије Миковић био посвећен до краја.

ЛИТЕРАТУРА

- Aristotel 2005:** *O pjesničkom umijeću*, preveo i priredio Zdeslav Dukat, Zagreb: Školska knjiga, 2005.
- Ивошевић 1968:** В. Ј. Ивошевић, *Архимандрит Дионисије Миковић*. Котор: Управа манастира Прасквице.
- Куљача 1990:** М. Л. Куљача, *Сјећања на мучна времена*. Будва: Историјски архив Будва.
- Лукетић 2019:** М. Лукетић, *Културна баштина I*, Будва : Народна библиотека Будве : Паштровски алманах ; Београд : Штампар Макарије, 2019.
- Лукетић 2019а:** М. Лукетић, *Културна баштина II*, Будва : Народна библиотека Будве : Паштровски алманах ; Београд : Штампар Макарије, 2019.
- Љубиша 1975:** С. М. Љубиша, *Дјела*, I. Цетиње: Обод; Будва: Културни центар.
- Медин 2019:** Д. Медин, *О Дионисију Миковићу и његовом дјелу „Паштровска свадба” (1891), у: Нематеријална културна баштина Паштровића – будућност традиције & традиција за будућност*, Друштво за културни развој „Бауо” Петровац на Мору – Јавна установа Музеји и галерије Будве, Београд: Етнографски институт САНУ, 431–459.
- Миковић 1895:** Дионисије Миковић, *Нов годишњак*, Просвјета: лист за цркву, школу и поуку, Цетиње, IX, septembar, 508.
- Ивошевић 1980:** Vaso J. Ivošević, *Prvi književni časopis među Bokeljima*. Бока – Зборник радова из науке, културе и уметности, бр. 12, Херцег-Нови, стр. 223–242. https://www.rastko.rs/rastko-bo/umetnost/vivosevic-magazin_1.html/; 31. 1. 2024.

Синиша П. Елушич

АРХИМАНДРИТ ДИОНИСИЈ МИКОВИЧ КАК РЕДАКТОР „СЕРБСКОГ ЖУРНАЛА” (1896, 1897) И КАЛЕНДАРЈА „БОКА” (1909–1914)

Резюме

Архимандрит Дионисий Микович (Челобрдо, Паштровичи, 1861 – манастир Дуљево, 1942) является одной из самых наименее известных личностей культурного прошлого Боки Которской, а также, с полным основанием можно утверждать, и сербской культуры Приморья, особенно её важного сегмента – православной христианской истории Боки и Паштровичей. Выделяются качества архимандрита как подлинного средиземноморского полигистора, поскольку междис-

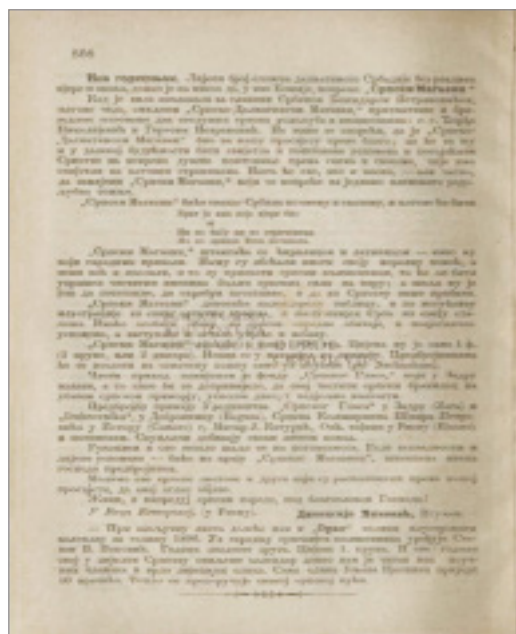
циплинарный охват его деятельности включает богословие, литературу (поэзию, прозу, путевые заметки, литературную критику, биографию), а также архивоведение, историю, этнографию, географию и другие области. Он был длительные годы игуменом монастыря Пасквица (у Святого Стефана) и Святого Георгия в Банье возле Рисана. В сообщении интерпретируются принципы его работы по редактированию издания „Сербский журнал” (1896, 1897) и календаря „Бока” (1909–1914). При этом особое внимание уделяется «поэтической» богословской полемике с Алексом Шантичем, связанную с проблемой значения одного из его стихотворений.

Ключевые слова: Архимандрит Дионисий Микович, Паштровичи и Бока, редактор, журналы, Сербский журнал, Бока, функция, сербская культура, полемика, Алекса Шантич.

ПРИЛОЗИ

Сл. 1. Архимандрит Дионисије Миковић

Сл. 2. Арх. Дионисије Миковић, *Нов годишњак*. Просвјета: лист за цркву, школу и поуку, Цетиње, IX, септембар, 508.

Сл. 3.
Српски магазин, 1869 год.

